

GEOGRAFIYA DARSLARIDAN AKT DAN FOYDALANISH

Ismatullayev Komil Mamasharif o'g'li

**Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Geografiya va
geoaxborot tizimlari fakulteti 70530201 – Geografiya 1-kurs magistranti**

Ismatullayevkomil2201@gmail.com

Tel: 93-798-22-01

Annotatsiya: Ushbu maqolada geografiya darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanishning ahamiyati tahlil qilinadi. Darslarda interaktiv taqdimotlar, raqamli xaritalar va onlayn resurslar yordamida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. O'zbekiston ta'lim tizimida geografiya fanidan AKTdan foydalanish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar va taklif etilayotgan metodlar haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Geografiya, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv ta'lim, raqamli xaritalar, onlayn resurslar.

Аннотация: В данной статье анализируется значение использования информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) на уроках географии. Освещены возможности развития знаний и навыков учащихся с помощью интерактивных презентаций, цифровых карт и онлайн-ресурсов. Представлены методы и проекты, реализуемые в образовательной системе Узбекистана по применению ИКТ на уроках географии.

Ключевые слова: География, информационно-коммуникационные технологии, интерактивное обучение, цифровые карты, онлайн-ресурсы.

Abstract: This article analyzes the importance of using information and communication technologies (ICT) in geography lessons. It highlights the opportunities to develop students' knowledge and skills through interactive presentations, digital maps, and online resources. The article also provides information on the methods and projects being implemented in the education system of Uzbekistan regarding the use of ICT in geography lessons.

Keywords: Geography, information and communication technologies, interactive learning, digital maps, online resources.

Kirish

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Geografiya fanida AKTdan foydalanish o'quvchilarga ma'lumotlarni ko'rgazmali shaklda yetkazish va ularda mavzuni

chuqur anglashga ko'maklashadi. AKT vositalari yordamida interaktiv xaritalar, multimediali darsliklar va onlayn platformalar orqali o'quvchilar darsga qiziqishini oshirish va ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish mumkin. Shu sababli, mazkur maqolada geografiya fanida AKTdan samarali foydalanish metodlari va ularning o'quvchilarga ta'siri tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar Mazkur maqolani tayyorlashda geografiya darslarida AKTdan foydalanishga oid mahalliy va xalqaro adabiyotlar tahlil qilindi. Xususan, ta'limda raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar, maqolalar va O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida AKTning qo'llanilishi bo'yicha hisobotlar asosida ilmiy-analitik metod qo'llanildi. Tadqiqotlar AKTdan foydalanishning nafaqat ta'lim samaradorligini oshirishi, balki o'quvchilarning motivatsiyasini ham kuchaytirishi mumkinligini ko'rsatmoqda.

Muhokama va natijalar: Geografiya darslarida AKTdan foydalanish o'quvchilarning ilmiy bilimlarni o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Jumladan, geografik joylashuvlarni raqamli xaritalar orqali vizuallashtirish, mavzularni 3D modellashtirish yordamida tushuntirish va onlayn platformalarda o'quvchilarning bilimlarini sinovdan o'tkazish darslarning samaradorligini ta'minlaydi. O'zbekistonda geografiya darslarida AKTni joriy qilishda o'qituvchilarning malakasini oshirish va texnik vositalar bilan ta'minlash masalalari yechimini topishi lozim.

Geografiya darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanishning ahamiyati va samaradorligi haqida ko'plab tadqiqotlar va tajribalar natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu texnologiyalar ta'lim jarayoniga katta ijobiy ta'sir ko'rsatadi. AKT vositalarining geografiya darslarida qo'llanilishi, nafaqat bilimlarni yetkazishda, balki o'quvchilarning ilmiy izlanish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Muhokama va natijalar bo'limida ushbu jihatlar chuqurroq tahlil qilinadi:

1. **Geografik ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish:** An'anaviy darslar odatda kitoblar va xaritalar bilan chegaralangan bo'lsa, AKT vositalari bu imkoniyatlarni kengaytiradi. Masalan, GIS (Geographic Information System) dasturlari yoki Google Earth kabi platformalar o'quvchilarga yer yuzining har bir burchagini o'rganish imkoniyatini beradi. Bu esa ularga geografik ma'lumotlarni real vaqt rejimida ko'rish va tahlil qilish imkonini yaratadi. Shu orqali o'quvchilar ma'lumotlarni chuqurroq tushunib, ularning o'zaro bog'liqligini yaxshi anglab oladilar.

2. **Interaktiv darslar o'tkazishning afzalliklari:** AKT vositalari yordamida interaktiv darslar tashkil etish imkoniyati o'qituvchilarga darslarni

qiziqarli va samarali o'tkazishga yordam beradi. Masalan, dars davomida interaktiv xaritalar yordamida tog'larning hosil bo'lish jarayonlarini yoki daryo va dengiz oqimlarining ta'sirini vizual tarzda tushuntirish mumkin. Bu esa o'quvchilarda mavzuga nisbatan chuqur qiziqish uyg'otib, bilimlarni eslab qolish darajasini oshiradi.

3. **Mustaqil o'qitish va ijodiy ko'nikmalarni shakllantirish:** AKT vositalari o'quvchilarning dars davomida mustaqil ishlashini ta'minlaydi. Misol uchun, o'quvchilar o'zlari uchun mavzuga oid mustaqil tadqiqot olib borish, ma'lumotlarni izlash, yig'ish va tahlil qilish, ularni qiziqtirgan geografik mavzularni chuqurroq o'rganishlari mumkin. Bu esa ularning ilmiy izlanish va tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

4. **Dars samaradorligini oshirish:** AKT vositalari yordamida o'quvchilarga har bir geografik jarayonni tushuntirish osonlashadi. Masalan, 3D modellar yordamida tog' hosil bo'lishi yoki vulqonlarning portlash jarayonini amaliy ko'rsatish orqali mavzularni oson tushuntirish mumkin. Bundan tashqari, interaktiv xaritalar orqali davlatlar chegaralarini, hududiy bo'linishlarni, iqlim o'zgarishlarini va boshqa geografik jarayonlarni ko'rsatish mumkin. Bu esa o'quvchilarning mavzuni chuqurroq o'rganishiga yordam beradi.

5. **Turli ta'lim platformalaridan foydalanish imkoniyati:** Geografiya darslarida AKT vositalarining keng doirada qo'llanilishi mumkin. Masalan, o'quvchilar Google Earth yordamida istalgan mamlakat yoki hududni virtual ravishda o'rganishlari, ArcGIS orqali esa geografik ma'lumotlarni tahlil qilib, maxsus xaritalar tuzishlari mumkin. Bundan tashqari, PowerPoint va Prezi kabi dasturlar yordamida o'quvchilar dars davomida o'zlarining taqdimotlarini tayyorlash, muayyan mavzularni mustaqil o'rganish va boshqa o'quvchilar bilan fikr almashishlari mumkin.

6. **Texnologik yangiliklarni joriy etish:** AKT vositalaridan foydalanish o'quvchilarning texnologiyaga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularni zamonaviy dastur va texnologiyalardan foydalanishga rag'batlantiradi. Bu esa ularning texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Misol uchun, o'quvchilar dars davomida turli geografik axborot tizimlari bilan ishlash orqali geografik ma'lumotlarni tahlil qilish va ulardan to'g'ri foydalanishni o'rganadilar.

7. **Amaliyotga asoslangan o'quv jarayoni:** AKT vositalaridan foydalanish darslarni nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliyotga asoslangan holda ham o'tkazishga imkon beradi. Masalan, GPS qurilmalari yordamida o'quvchilar darsdan tashqari vaqtni samarali o'tkazib, o'z hududlari haqida qo'shimcha ma'lumot yig'ishlari mumkin. Shuningdek, dronlar yoki boshqa zamonaviy

vositalar yordamida geografik obyektlarni kuzatish va ularni tahlil qilishda ham foydalanish mumkin.

Xulosa va takliflar

Geografiya darslarida AKT vositalaridan foydalanish darslarni interaktiv, qiziqarli va samarali o'tishiga imkon yaratadi. Bu nafaqat o'quvchilarning bilish qobiliyatini oshiradi, balki ularning mustaqil ravishda bilim olish va amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. O'quvchilarning texnologiyalar bilan ishlash qobiliyatini rivojlantirish uchun quyidagi takliflarni keltirish mumkin:

1. Geografiya darslari uchun maxsus dasturlar va platformalarni ishlab chiqish va ulardan foydalanish.
2. O'qituvchilarni AKT bilan ishlash bo'yicha maxsus kurslarda malaka oshirish.
3. Darslarda AKT dan foydalanish metodikasini ishlab chiqish va uni umumta'lim maktablariga joriy etish.
4. O'quvchilarning geografiya fani bo'yicha mustaqil ishlarini AKT orqali tashkil etish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev, O. (2020). "Geografiya ta'limida interaktiv metodlardan foydalanish." Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi nashriyoti.
2. Muhammadjonov, A. (2019). "Ta'lim jarayonida AKT dan foydalanishning o'quvchilarga ta'siri." O'rta Osiyo ilmiy tadqiqot jurnali, 5(2), 67-74.
3. BMT Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha qo'mitasi. (2018). "AKTning ta'limda qo'llanilishi va rivojlanish istiqbollari."